

Emelie Woodhouse

Valnämnden

Redovisning av principer för rekrytering och bemanning under valåret 2022

Ärende

Inför valet till riksdag, kommun och region 2022 ska ordförande, vice ordförande och röstmottagare förordnas för kommunens valdistrikt. Valnämnden har delegerat till kommunledningskontoret att förordna de uppdrag som krävs.

Med föreliggande ärende tar valnämnden del av de principer som kommer att gälla vid rekryteringen och bemanningen av röstmottagare under valåret 2022. De grundläggande delarna av principerna för rekryteringen och bemanningen kan sammanfattas enligt följande:

- Röstmottagare ska ha fyllt 18 år för att kunna tjänstgöra
- Röstmottagare får inte finnas på valbar plats till kommunfullmäktige
- Personer ur samma familj ska inte kunna tjänstgöra som röstmottagare i samma vallokal
- En spridning vad gäller ålder och erfarenhet ska eftersträvas i vallokalerna för att möjliggöra kunskapsväxling mellan val
- Rekrytering ska ske från tre grupper: förtroendevalda, tjänstemän och allmänhet; rekryteringsförfarandet ska vara specifikt anpassat för respektive grupp

Det är kommunledningskontorets bedömning att principerna ger mycket goda förutsättningar för att förordna röstmottagare i enlighet med vallagens bestämmelser.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Valnämnden noterar informationen och lägger redovisningen till handlingarna.

Emelie Woodhouse

Kommunledningskontorets utredning

Principer för rekrytering och bemanning i valet 2022

Generella krav på röstmottagare

Vid rekrytering av röstmottagare kommer egenskaper eftersträvas så som en bra servicekänsla och en hög administrativ förmåga med vilket avses att man är noggrann, strukturerad och effektiv. Samtidigt är stresstålighet en viktig egenskap då det stundtals kan bli hög belastning i lokalen under dagens gång. I arbetsuppgifterna ingår bland annat att ta emot röster och pricka av i röstlängden, upprätthålla en god ordning i vallokalen, samt efter vallokalens stängning granska och räkna rösterna. Sammanräkningen av rösterna under valnatten kan dra ut på tiden vilket ställer ett visst krav på uthållighet och ska således tas i beaktande vid förordnandet av kandidater.

18-årsgräns

Vallagen innehåller inte regler om hur ung en röstmottagare kan vara för att tjänstgöra. En lämplig gräns är att vederbörande ska ha fyllt 18 år senast dagen som tjänstgöring sker. Detta kommer utgöra ett krav vid rekryteringen under valåret 2022.

Åldersspridning och tidigare erfarenhet av valarbete

Vid sammansättningen av röstmottagare i respektive vallokal kommer en åldersspridning att eftersträvas; det ska råda en god balans mellan röstmottagare tidigare erfarenhet och nya röstmottagare. Ett mål med detta är att det ska ge förutsättningar för kunskapsväxling mellan dem som har erfarenhet och dem som är röstmottagare för första gången. Förhoppningen är att det ska bidra till att säkerställa en god kontinuitet i rekryteringen inför framtida val.

Röstmottagare får inte finnas på valbar plats till kommunfullmäktige

Inför valåret 2018 fattade valnämnden beslut om att politiker på valbar plats inte skulle få tjänstgöra som röstmottagare. Beslutet var i linje med den så kallade vallagskommitténs förslag (Statens offentliga utredningar, E-röstning och andra valfrågor, SOU 2013:24, s 17). Något lagligt hinder finns inte om att förordna politiker på valbar plats som röstmottagare. Kommittén lämnade heller inte något sådant förslag till ändring i lagen men uttalade att det fick anses befogat att en person som kandiderar på lista inte ska fungera som röstmottagare.

För valåret 2018 antog inte valnämnden målsättningen som ett tvingande krav vid rekryteringen. Detta eftersom det skulle vara möjligt att göra avsteg från den i de fall då det inte på annat sätt var möjligt att rekrytera

Emelie Woodhouse

röstmottagare med erforderlig erfarenhet. Inför valet 2019 beslutade dock valnämnden att införa krav om att röstmottagare inte skulle få vara på valbar plats. Detta med anledningen av intresset av att valets opartiska genomförande inte ska kunna ifrågasättas.

Skäl för att behålla kravet föreligger alltjämt inför valet 2022 om att röstmottagare inte ska få finnas på valbar plats till kommunfullmäktige. Det kan konstateras att ett sådant krav får den negativa konsekvensen att gruppen minskar varur potentiella röstmottagare kan rekryteras. Bedömningen är att denna konsekvens är hanterbar.

Rekryteringsförfarande

Gruppen av potentiella röstmottagare kan delas upp i tre kategorier: förtroendevalda, tjänstemän och allmänheten, både innanför och utanför kommungränsen.

Inför valåret 2019 fattade valnämnden beslut om att avskaffa förfarandet med förfrågningar till gruppledarna i kommunfullmäktige om att dessa skulle nominera personer ur sina egna partier som röstmottagare. Istället skedde rekrytering av förtroendevalda genom en inbjudan via mejl att lämna intresse genom en reguljär anmälan via enkät på kommunens hemsida. Detta beslut fattades mot bakgrund av erfarenheter från valet 2018 då de flesta gruppledare inte lämnade några nomineringar, något som ledde till att vissa förtroendevalda, vars erfarenhet var värdefull att ta vara på i valarbetet, inte blev underrättade om att rekryteringen öppnat. Det nya förfarandet föll väl ut 2019 och ska därför användas även under valåret 2022.

Kommunens tjänstemän kommer främst att rekryteras genom informationsinsatser på kommunens intranät för anställda. Tjänstemän är en viktig grupp att rekrytera från, dels då det från tidigare val har visat sig att tjänstemän utför arbetsuppgifterna väl, dels då det kan ge en värdefull möjlighet att förankra valarbetet i kommunens organisation. Erfarenheter från tidigare val säger att fler från gruppen tjänstemän skulle behöva rekryteras varför informationsinsatser under valåret 2022 skulle kunna behöva ske med högre frekvens än tidigare år.

De allra flesta röstmottagare rekryteras från allmänheten. Denna grupp nås genom informationsinsatser via DanderydsAktuellt och genom inlägg på sociala medier. Erfarenheter från tidigare val visar på att dessa insatser är fullt tillräckliga förutsättningar för att rekrytera de röstmottagare som behövs. Vid behov kan dock även andra informationsinsatser beaktas, exempelvis annonsering i lokalpress (exempelvis Mitti Danderyd) eller direkt information till gymnasieskolor.

Emelie Woodhouse

Personer ur samma familj ska inte få tjänstgöra i vallokal tillsammans

I likhet med valåren 2018 och 2019 bör personer från en och samma familj inte få tjänstgöra i en och samma vallokal. Syftet med regeln är att upprätthålla förtroendet för röstmottagningen. Detta krav upprätthölls utan undantag både 2018 och 2019 varför det bör gälla även under valåret 2022.

Antal röstmottagare

Danderyds kommun är indelad i 20 valdistrikt. Enligt 3 kap 4 § vallagen ska det för varje valdistrikt utses minst fyra röstmottagare varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Vidare ska det på varje röstmottagningsställe finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen ska kunna genomföras (3 kap 5 § vallagen). I vallokalerna ska det på valdagen inte finnas färre än tre röstmottagare som tjänstgör samtidigt, medan minimikravet i en förtidsröstningslokal är två röstmottagare (3 kap 6 § vallagen).

Under valdagen den 9 september 2018 tjänstgjorde sex röstmottagare i varje vallokal. Då det rådde ett högt tryck i vallokalen Träffpunkt Enebyberg (valdistrikt 20, Gamla Enebyberg) sändes en extra röstmottagare dit. På valdagen stod det klart att även de båda vallokalerna i Danderydsgården (valdistrikt 3, Klingsta och 6, Berga-Rinkeby) hade haft nytta av extra röstmottagare. Av valutvärderingen framgår att en huvudbemanning om sex personer per vallokal är fullt tillräcklig. Undantaget är de vallokaler där det tenderar att bli köbildning. I dessa kan en extra röstmottagare göra betydande skillnad. Under valet 2019 höjdes därför bemanningen till sju röstmottagare i de vallokaler där det var särskilt påkallat. Enligt valutvärderingen från detta år fungerar denna bemanning väl.

Utgångspunkterna för bemanningen bör ligga till grund även under valåret 2022. Då det finns planer på att använda delade röstlängder kan det dock uppstå ett behov uppstår om att ha fler än sju röstmottagare per lokal. I enlighet med 3 kap 5 § vallagen ska i sådant fall fler röstmottagare utses under förutsättning att det behövs.

I förtidsröstningslokalerna bör utgångspunkten vara tre röstmottagare. Av valutvärderingarna från valet 2018 och valet 2019 följer dock att den bemanningen inte räcker på röstmottagningsstället Kontaktcenter i Mörby centrum, särskilt under valets sista tio dagar. I valet 2019 höjdes bemanningen till sex personer de dagar då tillströmningen av väljare var extra hög. Därför bör bemanningen i Kontaktcenter i Mörby centrum även under valet 2022 utökas i den omfattning som behövs för att hantera den extra tillströmningen av väljare.

Därutöver kan det efter erfarenheterna av valet 2019 konstateras att röstmottagare i vissa förtidsröstningslokaler, såsom Stocksunds bibliotek,

Emelie Woodhouse

lämpligen kan minskas till två vid de perioder då tillströmningen av väljare är särskilt låg. Det innebär att bemanningen ska sättas till två röstmottagare när det är särskilt påkallat.

Dessa principer för bemanningen innebär att antalet personer som ska rekryteras till röstmottagningen på valdagen uppgår till cirka 124 personer exklusive extra förstärkning och reserver om cirka 15 personer. Behovet av röstmottagare som ska tjänstgöra vid förtidsröstning inklusive röstning på institutioner beräknas uppgå till cirka 25–30.

Röstmottagare måste genomgå utbildning för att kunna tjänstgöra

Enligt vallagen är det ett krav att röstmottagare ska ha genomfört utbildning för att kunna tjänstgöra som röstmottagare (5 § 3 kap vallagen). En uppgift består således av att säkerställa att samtliga röstmottagare genomgått utbildning innan tjänstgöringen. Detta krav efterlevdes fullt ut både under valåret 2018 och 2019.

Likt tidigare valår genomförs utbildningen av tjänstemän på kommunledningskontoret med stöd av valnämnden.

Kommunledningskontorets yttrande

Det är kommunledningskontorets bedömning att de redovisade principerna ger mycket goda förutsättningar för att en ändamålsenlig och effektiv rekrytering och bemanning, i enlighet med vallagens regler, ska kunna genomföras under valåret 2022.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet innebär en kostnadsökning mot tidigare i valår med anledning av att antalet röstmottagare i vallokaler höjs. En eventuell utökning om två extra röstmottagare i varje vallokal skulle ge en kostnadsökning om 128 000 kronor och ryms inom budgeterade medel.

Elisabeth Jarborn
KanslichefEmelie Woodhouse
Valsamordnare

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande Redovisning av principer för rekrytering och bemanning vid röstmottagning under valåret 2022